

Szakmai ajánlások a pártoknak

A Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége a rendszerváltás óta minden országgyűlési választás előtt eljuttatta az induló pártoknak programjuk kialakításához az agrárágazat helyzetét értékelő, a MOSZ által szükségesnek tartott változtatásokra vonatkozó javaslatokat. A legnagyobb agrár-érdekképviselet elnöksége a február 25-ei ülésén tárgyalta „A MOSZ agrárpolitikai tézisei, javaslatok a 2014. évi országgyűlési választásokon induló pártok agrárpolitikájához” című terjedelmes dokumentumot, amelyből néhány kiemelten fontos részt idézünk.

A MOSZ az országgyűlési választások közeledtével szükségesnek látja felhívni a társadalom, a választópolgárok, a közvélemény és a mindezeket megszólítani törekvő pártok figyelmét a vidéken, az agrárágazatban kialakult helyzetre, a problémákra és kezelésük szükségességére. Az érdekképviselet azonos elvárásokat támaszt a választáson részt vevő összes párttal szemben, egyúttal segíteni kíván abban, hogy a választók meg tudják ítélni a politikai szereplők tevékenységét, felelősségét, össze tudják vetni programjaikat a valós helyzettel, hogy ennek ismeretében tudjanak dönteni. Ennek jegyében foglaljuk össze a vidék és az agrárium helyzetét, a társadalom, a vidék és a mezőgazdaság érdekeit szolgáló agrárpolitikai javaslatainkat, mondta el az előterjesztést ismertető *Horváth Gábor* MOSZ-főtítkár.

Csökkenő teljesítmény

A hazai mezőgazdaság éves teljesítménye 1989 és 2003 között 30–35 százalékkal csökkent. Az uniós csatlakozást követően, 2004 és 2009 között pedig emelkedett, de még akkor is csak az 1989. évi szint 80 százalékát érte el. Az elmúlt négy év átlagában a teljesítmény ismét csökkent, az agrárpolitikát pedig ellentétes tendenciák, gazdasági folyamatait

a kiszámíthatatlanság jellemezte. Az agrárgazdaság ágazati szerkezete tovább romlott. Jelentős mértékben csökkent az állattenyésztés és a kertészeti ágazatok bruttó termelése. A növénytermesztés teljesítményét az időjárástól függő, hektikus ingadozás jellemzi. Folytatódott a mezőgazdaságban – különösen a kisüzemekben – az állattenyésztés arányának csökkenése.

A gazdasági teljesítmény visszaesését is meghaladta a mezőgazdasággal foglalkozók számának csökkenése, folytatódott a legális, árutermelő mezőgazdasági munkahelyek megszűnése.

A mezőgazdaság teljesítményét nemzetközi összehasonlításban vizsgálva megállapítható, hogy nemcsak korábbi önmagához, hanem az uniós tagországokhoz képest is jelentős elmaradásban van. Úgy a régi tagországok, mint a velünk együtt csatlakozó kelet-európai országok mezőgazdasági teljesítményének növekedési ütemétől elmaradtunk, annak ellenére, hogy a támogatottságunk átlagos mértékű. A hazai mezőgazdaság kibocsátásának indexe 2010 és 2013 között 6 százalékkal csökkent 2009-hez viszonyítva, míg az uniós átlagában 2 százalékkal nőtt a mezőgazdaság teljesítménye. Ezzel az agrárteleménnyel a 27 tagállam között a

24-ek vagyunk, lemaradásunk a többi tagállamhoz képest nőtt.

A magyar agrárgazdaság teljesítményének stagnálása, illetve csökkenése annak ellenére következett be, hogy a világban nőtt az élelmiszerek iránti kereslet, és – különösen a szántóföldi növények esetében – az árak is emelkednek. Ehhez hozzájárult, hogy Európában – az uniós támogatásoknak köszönhetően – javult az ágazat jövedelmezősége, megindult az ágazat modernizációja.

A politika túlzott jelenléte

Hazánkban az ágazat növekedésének az a legfőbb gátja, hogy a rendszerváltás óta is újra és újra rátelepedett a politika a mezőgazdaságra. Ennek következtében folyamatosan mellőzték a gazdasági fenntarthatóság követelményeit, a hatékonyság, a versenyképesség és a hosszú távú kiszámíthatóság szempontjait. Az elmúlt négy év során a politikai beavatkozás rendszerszerűvé vált, a jogalkotás és az állami jogalkalmazás minden lehetséges eszközt felhasználva. A korábbi gyakorlattól eltérően az állami beavatkozás nem csak konkrét célokat, érdekeket szolgál, hanem az agrárium minden szereplőjére, a termelés személyi és szervezeti feltételeire, eszközeire kiterjedő, komoly károkat okozó újrendezésére irányul, aminek alapja a termőföldre vonatkozó átfogó szabályozás.

Az ágazat „átszervezése” előbb az egyes jogintézményekre és tevékenységekre vonatkozó hatályos jogszabályok sorozatos és alig követendő módosításaival, majd teljesen új szabályokkal való felváltásával ment végbe, ami az érintettek számára folyamatos kiszámíthatatlanságot, jogbizonytalanságot és végrehajthatatlan bürokratikus előírások

kat eredményezett. Ez tetten érhető a Vidékfejlesztési Stratégiában, a Darányi Ignác-tervben és az egyes ágazati stratégiákban stb. Eredménye megjelenik a folyamatosan növekvő feketegazdaságban, a túladóztatásban, de legnagyobb mértékben az állandóan módosuló és egyre kiszámíthatatlabb föld- és földbirtoklás-szabályozásban.

A MOSZ álláspontja szerint a kialakult helyzet kezelése, a további romlás megállítása és az ágazat fejlődése érdekében a következő súlyponti területeken van szükség agrárpolitikai szintű intézkedésekre.

Földbirtok-politika

A MOSZ kezdettől fogva tiltakozott a mezőgazdasági és erdőgazdasági földek forgalmáról szóló (földforgalmi) törvény és a hozzá kapcsolódó földtörvény valódi társadalmi megvitatása és hatásainak előzetes elemzése nélkül való elfogadása ellen. Időben felhívta a figyelmet a törvény várható súlyos társadalmi és gazdasági hatásaira, jogállamiságot sértő rendelkezéseire. A MOSZ álláspontja szerint az állam sem gazdaságilag, sem jogilag nem indokolható módon és mértékben, kizárólag politikai alapon avatkozott be a termőföld tulajdoni és használati viszonyaiba. A MOSZ mind a jogalkotók, mind a közvélemény számára bemutatta, hogy az új földszab-

bályozás a mezőgazdaság teljesítményének csökkenésével, versenyképességének romlásával, a földpiac beszűkülésével, a gazdasági verseny indokolatlan és aránytalan korlátozásával, a mezőgazdasági vagyoni leértékelődésével, a mezőgazdasággal foglalkozók számának csökkenésével, a legális mezőgazdasági munkahelyek megszűnésével jár.

A szabályozás hátrányosan érinti a mintegy kétmilliónyi földtulajdonost, akik a rendszerváltást követő történelmi átalakítás során (kárpótlás, részaránytulajdon kiadása és juttatása) jutottak tulajdonukhoz. A földtulajdon szerzésére és a földhasználatra jogosultak körének törvényi szűkítése, monopolhelyzetbe hozása korlátozza a földtulajdonosok tulajdonukkal való rendelkezésének lehetőségét és ezzel drasztikusan leértékeli a tulajdonukat.

Mindezek alapján a MOSZ elkerülhetetlenül szükségesnek tartja a földforgalmi törvényt és a hozzá kapcsolódó jogszabályok érdemi felülvizsgálatát és módosítását. Ennek keretében lehetővé kell tenni a mezőgazdasági társas vállalkozások, valamint azok tagjai, tulajdonosai és munkavállalói földtulajdonszerzését, újra kell gondolni a birtokmaximumok meghatározását, az állattartó gazdaságok ellehetetlenítését eredményező diszkrimináció feloldását, valamint a földdel kapcsolatos szabályozás és bürokrácia csökkentését. Felül kell vizsgálni a törvény jogállamisággal ellentétes szabályait, kiemelt figyelemmel a visszamenőleges hatályú rendelkezésekre, valamint a földbiztonságok és az állami hatáskörökkel felruházott agrárkamara szerepére.

A MOSZ álláspontja szerint sem a földforgalmi törvény felülvizsgálata, sem a további szabályozás során nem szabad megisméltódnie annak, hogy érdemi hatásvizsgálat, az érdekeltek bevonása, valódi vita és egyeztetés nélkül kerüljön sor az agrárgazdaság, a vidék

helyzetét hosszú távon meghatározó törvények megalkotására.

Szövetkezetpolitika

A MOSZ, mint szövetkezeti érdekképviselő, üdvözölte, hogy a szövetkezetek törvényes szabályozása egységes keretbe került az új polgári törvénykönyvben, ezért indokolatlannak és elfogadhatatlannak tartja, hogy a Ptk. elfogadása után került sor a jelenlegi szövetkezeti törvény továbbra is hatályban maradó szabályai között az „agrárgazdasági szövetkezetekre”, mint a szövetkezés különös formájára vonatkozó rendelkezésnek a beiktatására.

Az elmúlt két évben a szövetkezetekkel kapcsolatos törvénykezdeményezések és viták miatt egyre több szövetkezet kényszerült a nagyobb szabályozási stabilitást nyújtó gazdasági társasági forma választására, és eközben nem jönnek létre új szövetkezetek, mivel csak a működési forma hátrányait érzik, a szövetkezést érdemben ösztönző támogatásban nem részesülnek.

A MOSZ olyan szövetkezeti szabályozást vár el, amely minden ma Magyarországon működő szövetkezeti formát elismer és támogat, és nem kényszeríti a kistulajdonosok együttműködésén alapuló, közös termelést folytató szövetkezeteket újabb és újabb átalakításokra, s támogat minden olyan kezdeményezést, amely szövetkezeti alapon segíti a termelők együttműködését, közös fellépését a beszerzés, az értékesítés, a szolgáltatások, illetve a mezőgazdasági termékek feldolgozása területén. Ezt mind uniós, mind hazai forrásokból támogatni kell. A szövetkezeteken keresztül történő értékesítés az ágazatban nagy súllyal jelen lévő feketegazdaság visszaszorításának fontos eszköze.

Támogatáspolitikai

A 2014–2020 közötti időszakban elfogadott uniós szabályok a földalapú támogatások vonat-

kozásában számos alapvető kérdést nemzeti hatáskörbe utaltak, miközben Magyarországnak az e célokra rendelkezésre álló uniós forrásai nominálértékben 2 százalékkal, reálértékben 10 százalékkal csökkennek. Mindezek alapvetően fontos kérdéssé teszik, hogy Magyarországon milyen rendszert, és ezen belül milyen nemzeti hatáskörben hozott szabályokat alkalmazunk.

A MOSZ javasolja, hogy alapvetően az érzékeny ágazatok, különösen az állattenyésztés érdekében a lehető leghamarabb – de legkésőbb 2018-ra – térjünk át a SAPS rendszerről a bázisalapú, úgynevezett BPS rendszerre. Annak érdekében, hogy a korábban a top up-pal és a különleges, illetve szerkezetátalakítási támogatásokkal érintett ágazatok (tej, húsmarha, juh, zöldség-gyümölcs stb.) az új rendszerre való átállás miatti támogatáscsökkenésért legalább részben kompenzálva legyenek, a maximális lehetséges mértékig (13+2 százalék) éljünk a termeléshez kötött támogatások lehetőségével. Ennek ágazatok közötti felosztásáról, arányairól érdemi szakmai párbeszédet kell folytatni.

Alapos vizsgálat alapján, társadalmi egyeztetést követően döntsenek a kedvezőtlen adottságú területek támogatási rendszeréről is, és ennek során legyünk figyelemmel a vidékfejlesztés keretében meglévő lehetőségekre. A kontraproduktív, a mezőgazdasági termelés versenyképességét rontó, aránytalan támogatások, az újraelosztás megakadályozása érdekében a MOSZ nem támogatja az első 30 hektárra adható többlettámogatási rendszer magyarországi bevezetését. Az ártermelő és az önálló mezőgazdaság szétválasztása, az önálló gazdaságok legális segítése érdekében vezessék be a kistermelői átalányrendszert. A generációváltás elősegítése, a fiatalok faluról való elvándorlásának csökkentése érdekében támogatjuk a fiatal

gazdák megkülönböztetett támogatását.

Különösen az új földtörvény miatti kényszerű birtokszerkezeti változások negatív, a mezőgazdaság versenyképességét rontó következményeinek részleges mérséklése céljából, a „zöldítés” keretében az állandó legelők megőrzése érdekében a MOSZ a regionális szabályozás bevezetését kezdeményezi. Az érzékeny – különösen az állattenyésztő és foglalkoztató – ágazatok érdekében a MOSZ kezdeményezi, hogy Magyarország maximálisan éljen a top-up helyébe lépő úgynevezett átmeneti támogatás lehetőségével, és fontosnak tartja, hogy az időszak egészére garantálják az ehhez szükséges költségvetési források biztosítását.

Esélyegyenlőség

A magyar mezőgazdaság jelentős termelési potenciállal és fejlődési lehetőséggel bír. Azonban ahhoz, hogy ez megvalósuljon, a hosszú távú kiszámíthatóság, jogbiztonság garantálása a legfontosabb. Fel kell hagyni az ágazat erőszakos átalakításával, a termelési és piaci versenyfeltételekbe való állami beavatkozással, a szinte végrehajthatatlan szabályozással és a bürokrácia növelésével.

A MOSZ kiemelten fontosnak tartja, hogy látszatkonzulitációk helyett valódi párbeszéd legyen. Újra kell építeni az országos és az ágazati érdekegyeztetés szétvert rendszerét. Elfogadhatatlan, hogy a köztisztviselők kamara monopolizálja az ágazati szereplők érdekképviselőit.

Az ágazatban valamennyi szereplő számára biztosítani kell az esélyegyenlőséget, a vállalkozás szabadságát, enélkül ugyanis nem lehet javítani a mezőgazdaság hatékonyságát, versenyképességét, nem lehet növelni az agrárgazdaság teljesítményét és a fenntartható foglalkoztatást, a termelők együttműködési hajlandóságát.

H. GY.